

CIRCUMCIDEREA ÎN VECHIUL TESTAMENT, ÎN NOUL TESTAMENT ȘI ASTĂZI

Pr. drd. Cristian PRELIPCEAN

1. Ritualul circumciderii la evreii biblici

Verbul *mûl*, „a circumcide”, este atestat în textul masoretic de treizeci și două de ori¹. Circumcizia era, însă, practică și de egipteni, și de vechii semiți, cu excepția babilonienilor, asirienilor și a filistenilor (Jud. 14, 3; 15, 18; I Sam. 14, 6; 17, 26, 36; 31, 4; II Sam. 1, 20; I Cr. 10, 4). Ea a fost respectată și de arabii pre-mahomedani. Herodot (II, 104) afirmă că evreii și alte popoare au împrumutat ritualul circumciziei de la egipteni, care, dimpreună cu colchii și etiopienii, au folosit această practică.

Milab („circumcizia”) sau *beritmilab* („legământul circumciziei”) constă în îndepărtarea prepuțului la copiii de parte bărbătească, prin folosirea unui cuțit din cremene (Ieș. 4, 25; Ios. 5, 2). Porunca a fost dată de Dumnezeu lui Avraam, prin ea stabilindu-se legământul dintre aceștia doi; astfel, ea putea fi pusă în practică de orice bărbat care îmbrățișa religia iudaică, indiferent de vârstă. Prin acest ritual intitulat *bataf dam* „o picătură de sânge” se celebra intrarea în comunitatea iudaică².

Este de notat că dicționarele vorbesc și despre circumciderea fetelor: *ἐκτομή*. Pe lângă originea divină pe care am amintit-o, R. Meyer amintește și de o origine magică, specifică unei religii primitive, care avea două funcții: una sacrificială, de răscumpărare, iar alta

¹ *Grande lessico dell'Antico Testament*, a cura di G. Johannes Botterweck, Helmer Ringgren e Heinz-Josef Fabry, volume IV, Paideia Editrice, Brescia, 2004, p. 1012.

² *The interpreter's dictionary of the Bible, An illustrated Encyclopedia*, Abingdon Press, Nashville, 1982, p. 629.

de inițiere, indicând semnul tribal care făcea trimitere la alianță³. În acest context, funcția de sacrificiu presupunea jertfirea puterilor reproductive umane în fața unei divinități care patrona fertilitatea. Sacrificiul cultic nu se găsea la evrei, deoarece nu era executat de preoți pe sau lângă altare⁴.

Facerea este prima dintre cărțile Vechiului Testament care vorbește despre circumcizie:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם
וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִיחֲשֹׁמֶר אֶתְהוֹנֵרְעָךְ אֶחָרִיד לְדֹרְתָם:
זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁרִתְשִׁמּוּ
רוֹבִינִי וּבְיַנִּיכֶם וּבִין זָרְעֶךָ אֶחָרִיד הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר:

„Și Dumnezeu a zis către Avraam: Tu vei ține legământul Meu, tu și sămânța ta de după tine în generațiile lor. Acesta este legământul Meu, pe care tu trebuie să-l ții, dintre Mine și tine și sămânța ta de după tine: orice băiat dintre voi se va circumcide” (Fac. 17, 9-10).

Avraam a fost prima persoană biblică care a fost circumcisă, lui urmându-i Ismael. Tradiția ebraică arată că Avraam a fost circumcis în a zecea zi a lunii tișri, adică în Ziua de Yom Kippur, când, mai târziu, păcatele poporului erau iertate prin sângele adus în vederea ispășirii. Sărbătoarea iudaică ar corespunde cu Vinerea Mare din Săptămâna Sfintelor Patimi ale Mântuitorului (Evr. 9-10). Fac. 17, 24 specifică: *בְּהַמּוֹל בְּשָׂר עָרְלָתוֹ* „(când) el a fost circumcis pe carnea de prisos (a organului)”. Aici, verbul este la nifal infinitiv construct, pasiv, ceea ce face ca Midrașul să scrie că Avraam s-a circumcis pe sine sau că Însuși Dumnezeu l-a ajutat să se circumcidă⁵.

Legendele rabinice menționează că circumcizia a fost cunoscută de dinainte de Avraam⁶, dându-se exemplu pe proorocul Moise,

³ *Grande lessico del Nuovo Testamento*, Fondato da Gerhard Kittel, Continuato da Gerhard Friedrich, Edizione italiana a cura di F. Montagnini, G. Scarpat, O. Soffritti, vol. X, Paideia, Brescia, 1975, p. 51.

⁴ *The interpreter's dictionary of the Bible*, p. 630.

⁵ *Bereishis, Genesis*, vol. I (a), translation and commentary by Rabbi Meir Zlotowitz, Mesorah Publications, Ltd. Brooklyn, 1995, p. 585.

⁶ *Encyclopedia Judaica*, vol. 5, Keter Publishing House Jerusalem Ltd., Keter press Enterprises, 1978, p. 568.

care a fost influențat de madiani și prin căsătoria cu Sefora⁷. Ultima ipoteză, propusă de teoria surselor Pentateuhului, demonstrează că textul din Fac. 17 aparține sursei preotești, care a fost compusă în secolele al VI-lea sau al V-lea î.Hr. Dar textul Ieș. 4, 25-26 aparține sursei yahwiste, care datează din secolele al X-lea sau al IX-lea î.Hr. De aceea, alții leagă începutul circumciziei de Iosua, cf. Iosua 5, 2-7.

Pe baza mențiunii Fac. 17, 10: **זאת בריתי אשר תשמרו**, „acesta este legământul Meu pe care tu trebuie să-l ții”, atunci când este pusă alături de specificarea din Fac. 9, 17: **זאת אות הברית**, „acesta este semnul legământului”, se afirmă că Dumnezeu i-a arătat lui Avraam modul în care trebuia făcută circumcizia, ea fiind semnul exterior al legământului⁸.

După cum rezultă din Fac. 34, 13-16, nu doar bărbații evrei trebuiau circumciși, ci și cei care nu erau evrei, dar care doreau să se căsătorească cu evreice. Dacă la momentul consumării mielului pascal, adică atunci când a avut loc exodul din Egipt, cineva dintre neevrei dorea să mănânce din carnea mielului, acea persoană trebuia să fie tăiată împrejur (Fac. 12, 44, 48). La momentul intrării în pământul făgăduit, Iosua a avut grijă ca toți bărbații să fie tăiați împrejur (Ios. 5, 2-8). Deodată cu prescripția levitică din 12, 2-3, circumcizia devenea un lucru legal⁹.

Conform Talmudului (*Avodab Zarab*, 27a, și *Sanbedrin*, 59b), circumcizia a fost destinată liniei avraamice, iar ceea ce făceau popoarele păgâne era nevalid. Iată raționamentul: poruncile date lui Avraam aveau în vedere pe toți fiii lui Noe, însă legământul sinaitic era specific doar evreilor, căci începe cu sintagma: „Ascultă, Israele”. Întrucât circumcizia se numără între poruncile sinaitice, cu specificarea clară: „În ziua a opta se va circumcide copilul” (cf. Lev. 12, 3), rezultă că aceasta se adresa doar evreilor¹⁰. Unii afirmă că tăierea împrejur a fost asociată cu legământul doar în perioada post-exilică, până atunci ea fiind relaționată cu creșterea fertilității bărbatului.

⁷ *The interpreter's dictionary of the Bible...*, p. 629.

⁸ *Bereishis...*, p. 568.

⁹ *The Encyclopedia of Judaism*, vol. I, edited by Jacob Neusner, Alan J. Avery Peck, William Scott Green, Koninklijke, Brill N.V., Leiden, Netherlands, 2000, p. 90.

¹⁰ *Bereishis...*, p. 567.

Prepuțul tăiat se numea *orlab* și era considerat prima jertfă adusă de copil lui Dumnezeu. Deuteronomul și profeții post-exilici credeau în importanța legământului, însă îl vedeau ca o condiție prin care Israel recunoștea alegerea Pământului Făgăduit de Dumnezeu. Poporul trebuia să aleagă între viață și moarte, între binecuvântare și blestem (Deut. 30), însă nu se vorbește de posibilitatea alegerii de a fi sau nu circumcis. Iată textul: **בְּרִי ת. בִּינִי וּבִינֵיכֶם**, „Tu trebuie să circumcizi carnea surplusului tău și acesta va fi semnul legământului” (Fac. 17, 11).

Deși termenul **עֶרְלָת** se traduce prin englezescul *foreskin*¹¹, *ceea ce înseamnă „partea de dinafară a pielii”, totuși, Radak, în Sefer Sborashim*, notează că sensul primar avea în vedere tot „ceea ce era de prisos și demn de înlăturat”, adică „putea denumi orice parte a corpului care ar fi fost foarte bine «consumată» sau îndepărtată”. Conform adnotării făcută de Hirschla Lev. 19, 23¹², cuvântul mai înseamnă „împiedicare, piedică, obstrucție, obstacol”, căci se avea în vedere ceva care împiedica devenirea spirituală.

Interpreții iudei cred că Avraam a înțeles din context care parte a corpului trebuia îndepărtată, căci Dumnezeu i-a vorbit de mulțimea descendenților, care a fost pusă în legătură cu circumcizia. Cuvântul, la construct, se referă clar la o bucată de carne care împiedica ceva anume, **בְּשֵׁר עֶרְלָתְכֶם**.

Unii susțin că, sub influența reginei Isabela, circumcizia nu a mai fost practică (I Reg. 19, 14). Prin circumcidere, bărbatul evreu devenea subiect al legământului făcut de Dumnezeu cu Avraam și cu toți urmașii lui; în acest sens, zelul Sfântului Prooroc Ilie în apărarea monoteismului iudaic i-a adus numele de „vestitorul legământului”.

În timpul exilului babilonic, circumcizia, dimpreună cu ținerea sabbatului, au fost semnele distinctive ale evreilor¹³. După exil, tăierea împrejur a fost practică și interpretată ca un semn al legământului, cartea Leviticului accentuând acest fapt.

¹¹ Francis Brown, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, Hendrickson Publisher, Massachusetts, 2007, p. 790.

¹² „Și când veți intra în pământ și veți fi plantat tot felul de pomi fructiferi, veți considera fructele ca necircumcise; pentru trei ani vor fi vouă ca necircumcise; nu vor trebui mâncate.”

¹³ *The interpreter's dictionary of the Bible...*, p. 629.

În Cartea Jubileelor 15, 26; 15, 33-34 (secolul al II-lea î.Hr.) se afirmă că orice copil care nu era circumcis „nu aparținea copilului legământului pe care Domnul l-a făcut cu Avraam, ci copilului distrugerii”; în perioada elenistă, circumcizia era neglijată. Evreii care doreau să participe la jocurilor olimpice se operau pentru a nu le fi rușine (I Mac.1, 15; Josephus, *Antiq.*, XII, 1). Prima prohibiție a circumciziei a fost dată de Antioh Epifanes (*cf.* I Mac. 1, 48, 60); mamele care-și tăiau împrejur copiii erau omorâte sau li se tăiau sânii (II Mac. 6, 10). Rabi Eliezer ben Hircan cerea prozelitilor atât circumcizia, cât și afundarea, pe când Rabi Joshua doar afundarea; se pare că aceasta s-a extins pe timpul romanilor. Împăratul Adrian a proscris-o, ceea ce a dus la răscoala lui Bar Kohba. Codexul împăratului Iustinian interzicea doctorilor să-i circumcidă pe cetățenii romani care doreau să intre în creștinism¹⁴.

Simmachus, un iudeo-creștin care a trăit la sfârșitul secolului al II-lea d.Hr., distinge între termenul tehnic și traducerea lui, pe care el o redă prin καθαρίζεiv, verb folosit de Septuaginta în Deut. 30, 6¹⁵.

2. Exegeza textului Ieșirea 4, 24-26

Detaliile exacte ale episodului narat în Ieș. 4, 24-26 sunt foarte greu de identificat din cauza lipsei numelor proprii. În timpul nopții, Yahweh a căutat să omoare pe unul dintre bărbații clanului; din context nu rezultă clar dacă este vorba de soț sau de copil, căci nici unul dintre ei nu era circumcis. Atacul divin a reprezentat dreptul lui Yahweh asupra primului născut:

וַתִּקַּח צִפְרָה צָר
וַיְהִי בַדְרֹךְ בַּמָּלֶאךֹן וַיִּפְגְּשֶׁהוּ יְהוָה וַיִּבְקֹשׁ הַמִּיתוֹ:
וַתִּכְרַת אֶת־עֶרְלַת בְּנָהּ וַתִּנְעַע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חָתַן־דָּמִים אַתָּה לִּי:
וַיִּרְף מִמֶּנּוּ אִזְ אָמְרָה חָתַן דָּמִים לְמוֹלַת: פ

„Și s-a întâmplat pe drum, într-un loc de găzduire, Yahweh l-a întâlnit și a căutat să-l omoare. Și Sefora a luat o piatră și a tăiat prepuțul fiului său, și (cu el) a atins picioarele lui și a zis: deoarece tu (ești) un mire de sânge pentru mine. Și el s-a retras (a încetat) de la el. Apoi ea a zis: un mire de sânge, datorită circumciziei”.

¹⁴ *Encyclopedia Judaica...*, pp. 568-570.

¹⁵ *Grande lessico del Nuovo Testamento...*, p. 49.

Sefora oprește atacul prin circumciderea fiului ei (Ieș. 4, 25), probabil Gherșom, și-l apără cu prepuțul tăiat. Cuvântul ebraic צר este cuțitul de cremene care era folosit pentru circumcizie în vechiul Orient Apropiat; actul tăierii prepuțului fiului este descris prin verbul פָּרַח, verb folosit mai mult decât corespondentul מוּל („el a circumcis”), pentru a indica legământul încheiat dintre Avraam și Yahweh în Fac. 15, 18. Cuvântul רַגַל („picior”) este înțeles deseori ca un eufemism pentru organele genitale; tema salvării lui Moise sau a fiului său printr-o femeie apare în Ieșirea: salvarea lui Moise de la moarte de fiica lui Faraon, de sora și apoi de mama lui. *Traducerea ecumenică a Bibliei și Biblia de la Ierusalim* transpun versetul 25 întocmai: „Așadar, Sefora a luat o cremene tăietoare și a tăiat prepuțul fiului și cu acela atinse picioarele și zise: «Tu ești pentru mine un soț de sânge». Versetul 26 elimină prezunția legată de Gherșom¹⁶.

Septuaginta traduce astfel: „Și fiind pe cale, la un popas, l-a întâmpinat un înger al Domnului și căuta să-l omoare. Sefora, luând o piatră [ascuțită], l-a tăiat împrejur pe fiul ei; a căzut la picioarele lui și a zis: «S-a oprit sângele tăierii împrejur a fiului meu». Și [îngerul] s-a îndepărtat de Moise, pentru că ea spusese: «S-a oprit sângele tăierii împrejur a fiului meu». Căderea la picioarele îngerului era un gest de implorare care încheia ritualul sacrificial. Notele la această carte precizează că viața lui Moise a fost salvată de sângele fiului său, acesta trimitând „la valoarea mântuitoare, răscumpărătoare, a sângelui, care se va asocia, în exegeza patristică, cu sângele Mielului pascal, Iisus Hristos”¹⁷.

Sintagma „soț de sânge” indică cu probabilitate căsătoria; cuvântul חָתָן semnifică: „soțul fiicei”, „mirele (ca unul care trece prin circumcizie)”, „relațiile soției și ale soțului”¹⁸ sau „un soț relativ prin căsătorie”. Gestul Seforei implică o anumită familiaritate cu „Dumnezeul părinților”, Care Se identifică în mod direct cu Yahweh, în Fac. 15 și Ieș. 6, 2-3¹⁹.

¹⁶ Thomas B. Dozeman, *Commentary on Exodus*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K., 2009, pp. 154-155.

¹⁷ *Septuaginta*, Geneza · Exodul · Leviticul · Numerii · Deuteronomul, note de Alain Le Boulluec, Pierre Sanevoir și Ion Pătrulescu, Polirom, 2004, pp. 204-205.

¹⁸ Francis Brown, *op. cit.*, p. 368.

¹⁹ Thomas B. Dozeman, *op. cit.*, p. 155.

În interpretarea mistagogică a Sfântului Maxim Mărturisitorul, înțelesul textului de mai sus este următorul: „Înțelepciunea (*σοφία*) soția minții (*τoux*) o împacă, tăind cu o piatră (cu rațiunea credinței), ca și Sefora, nălucirea materială ivită în gândul-copil și usucă toată amintirea vieții după simțuri. Căci zice: «Și s-a oprit sângele tăierii împrejur a copilului», adică a încetat viața pătimașă, și nălucirea, și mișcarea ei, după ce gândul întinat a fost curățit de Înțelepciunea credinței. După această curățire încetează, întocmai ca un înger, și rațiunea de a mai lovi prin conștiință mintea care păcătuiește și de a-i mai osândi orice gând care se mișcă altfel decât trebuie»²⁰.

Unii văd în Ieș. 4, 24 un rit de inițiere matrimonială, în care se întâlnește „o religie preyahwistă, de tip demoniac: Moise și Sefora doreau, în mod evident, să-și celebreze noaptea căsătoriei într-o localitate sfântă; *numemul* locului cere de la Moise *ius primae noctis* și atentează la viața lui. Curajoasa Sefora își circumcide soțul cu un cuțit de piatră, pronunțând invocația apotropaică: „Tu (ești) un mire de sânge”, (apoi) atinge organele genitale ale demonului, și acesta încetează de a-l mai ataca”.

Textul acesta este cel mai vechi care arată că ritualul în sine era de origine madianită, conform lui Kosmala, H. Schmid, Kutsch și Forshey, iar rabinii văd aici locul clasic al cerinței imperioase divine ca evreii să se circumcidă²¹.

3. Dimensiunea spirituală a circumciziei veterotestamentare

Vechiul Testament vorbește și de o circumcizie spirituală, care este menționată prima dată în Deut. 10,16:

וּמִלֶּתֶם אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם וְעַרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד:

„Și voi veți circumcide prepuțul inimii voastre, și nu veți întări gâturile voastre mai mult”.

²⁰ Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, traducere, introducere și note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia*, vol. III, ediție digitală, Apologeticum, 2005, p. 80.

²¹ *Grande lessico dell'Antico Testament*, p. 1014.

Faptul că aici se găsește o metaforă este confirmat și de interpretării biblice care văd în עֲרֻלָּה „acoperământul” care blochează ca inima să fie inaccesibilă învățaturii lui Dumnezeu²². Înțelesul mistagogic este următorul: „Circumcideți duritatea inimii voastre”²³, adică: „Circumcideți pe fiecare dintre băieții voștri”, cu alte cuvinte, mintea voastră, căci „nimic nu este mai real decât mintea”. Prin tăierea împrejur a inimii se înțelege „adeziunea întregii persoane (la toate ritualurile prescrise de lege) și transformarea interioară”. Circumcizia care i se cere omului „în Deut. 30, 6 este prezentată ca un efect al acțiunii lui Dumnezeu”²⁴, iar cea din Ier. 4, 4 este pusă pe seama omului, ea făcând „gândul și voința omului capabile de a-și îndeplini funcțiile lor”²⁵.

În discursul său, Sfântul Ștefan i-a acuzat pe evrei că sunt „încăpățânați și necircumciși în inimă și în urechi”, adică „incapabili de a înțelege vocea lui Dumnezeu”²⁶ și de a se supune voinței divine²⁷.

Deși nouă, astăzi, ni se pare normal să fi fost circumciși doar băieții, pentru Sfântul Ambrozie acest lucru are un înțeles mult mai adânc: „Deoarece bărbatul este și sfânt, se zice: «Orice băiat care deschide pântecul va fi chemat sfânt pentru Domnul» (Ieș. 13, 2). Dar ce lucru este mai sfânt decât mintea, care naște sămânța gândurilor bune, cu care se deschide inima, care era închisă pentru sterilitatea care o împiedică să nască, pentru a da la lumină generările invizibile, născându-le în mod evident cu uterul spiritual, de care amintește Isaia: 26, 18. Așadar, circumcizia este dublă, căci cere mortificarea inimii și a corpului. Egiptenii, de fapt, circumcideau pe băieți în al paisprezecelea an și se zice că femeile erau circumcise în același an, căci în același an se aprindea patima virilității și iniția menstruația femeilor”.

²² Duane L. Christensen, *Word biblical commentary*, vol. 6A: „Deuteronomy”, 1:1-21:9, Thomas Nelson Publishers, Nashville, 2001, p. 204.

²³ Ambrogio, *Abramo*, 2, 11, 78-79 în *La Bibbia Commentata Dai Padri*, Antico Testamento, 1/2, Genesis, Città Nuova, pp. 114-115.

²⁴ Nota *e* la Deut. 10,16, în *La Bibbia TOB*, nuova traduzione CEI, Editrice Elledici, Torino, 2009.

²⁵ Nota *r* la Ier. 4, 4, în *TOB*.

²⁶ Nota *f* la Ier. 6, 10, în *TOB*.

²⁷ Gérard Rossé, *Attidegli Apostoli, Comentoesegetico e teologico*, Città Nuova Editrice, Roma, 1998, pp. 321-322.

4. Ritualul circumciziei și numirea copilului la evrei

Circumciderea avea loc în a opta zi de la naștere. Respectarea acestei zile era atât de strictă, încât, indiferent de importanța religioasă a zilei a opta, care putea fi ziua de sabbat sau Ziua de Yom Kippur (a Ispășirii), circumcizia tot trebuia să se săvârșească. Prescripția prevedea ca ea să se facă la casa pruncului, unde erau adunați oaspeții, care deveneau martori la evenimentul trecerii legământului de la o generație la alta. Ei stăteau apoi la masă, care se numea *se'udat mitzvah*, „sărbătoarea determinată de lege (poruncă)”. Dacă băiețelul suferea de o boală care nu permitea circumcizia, așa cum este boala hemofiliei, aceasta se amâna până la momentul însănătoșirii²⁸. Dacă, însă, copilul se năștea fără prepuț sau dacă din diferite motive se circumcidea înainte de a opta zi, rămânea ca în această zi să se facă doar ritualul²⁹. Cele șapte zile de la momentul nașterii până la circumcidere simbolizau legea forțelor naturale, căci lumea naturală a fost creată în șapte zile³⁰.

Legea iudaică prevede trei momente ale circumciziei: mai întâi *milah*, care presupune tăierea prepuțului care acoperea vârful organului; apoi *periyah*, adică îndepărtarea mucoasei care a fost luată de pe penis; și, în final, *metsitab*, adică oprirea sângelui, astfel încât rana să fie pe deplin bandajată. După cum se știe, primul născut, ca de altfel și recolta primelor fructe, erau dedicate lui Dumnezeu (Ieș. 13, 2; Num. 8, 6, 17; 3, 13). Pe baza textului Ieșirea 13, 2 și a celui din *B. Bek.* 19a, 47b, Mayer Gruber precizează că primul născut din orice familie, primul născut al fetei preotului și preoții erau scutiți de la tăierea împrejur. Numărarea primilor născuți se făcea atunci când împlineau vârsta de o lună (Num. 3, 40)³¹.

După ritualul răscumpărării, care putea fi făcut de părinții sau bunicii celui în cauză sau chiar de el însuși când devenea adult, copilul primea numele în prima sâmbătă de după naștere. În ceremonia tradițională, prezența copilului nu era obligatorie; pe timpul citirii Torei, care se numea *aliyah*, la care putea lua parte și

²⁸ *The Encyclopedia of Judaism...*, p. 89.

²⁹ *Encyclopedia Judaica...*, p. 570.

³⁰ *Bereishis...*, pp. 567, 378.

³¹ *Enciclopedia delle Religioni, Ebraismo*, vol. 6, Città Nuova, 2003, p. 798.

tatăl copilului, era recitată o binecuvântare pentru mamă și pentru copil. Mama era binecuvântată „cu fata (sau băiatul) ei care i s-a născut spre fericire (succes, cele bune) și pentru care tatăl a ajuns la Tora”. După recuperarea completă, copilul primea numele: „Să-i fie numele în Israel (N), fiica (sau băiatul) lui (numele ebraic al tatălui)”³².

Bărbatul care îndeplinea acest ritual se numea *mobel*. El era însoțit de un rabin, care recita rugăciunile specifice momentului, numea copilul și invoca binecuvântarea asupra lui. Astăzi, în cercurile liberale, operația este făcută de femeii care se numesc *mobalim*.

La această ceremonie se adăuga rugăciunea iudaică de dare a numelui, pe care noi o redăm parțial: „Dumnezeul nostru și Dumnezeul Părinților noștri să sprijine (să susțină) acest copil tatălui și mamei lui; și să-i fie numele în Israel (numele copilului), fiul lui (numele tatălui). Să se bucure tatăl de cel care a ieșit din coapsele lui și să se bucure mama de fructul pântecelui ei, căci așa este scris: «Să se bucure tatăl tău și mama ta și să se veselească cea care te-a născut» (Prov. 23, 25)”. O rugăciune specifică acestui moment nu apare în literatura sacră din perioada tannaitică. Nici Mișna și nici Tosefta nu conțin referiri ale ritualului tannaitic. Eliezerben Ioel Halevi (1140-1225) susține că a găsit această rugăciune într-o ediție a Talmudului palestinian. O paralelă poate fi găsită în *Seder Rav Amram*, din secolul al XIX-lea. Așadar, informațiile textuale despre ritualul timpuriu susțin că acesta se încheia cu rugăciunea de dare a numelui, precum și cu rugăciunea pentru sănătatea copilului și a mamei acestuia³³.

Simbolismul central al circumciziei avea în centru sângele. Astăzi, acesta este simbolizat de punerea unei picături de vin pe buzele copilului, imediat ce rana s-a cicatrizat. În ceremonia circumciziei se pare că binecuvântarea vinului a fost adăugată mai târziu. Valoarea simbolică a circumciziei, ca act al salvării, este evidentă începând cu secolul al II-lea d.Hr.: sângele copilului este echivalentul sângelui mielului pascal cu care evreii au uns colțurile ușilor casei în care locuiau, pentru ca îngerul morții să nu-i omoare pe întâii născuți (Ieș. 12, 22-23).

³² *Ibidem*, p. 799.

³³ *The Encyclopedia of Judaism...*, p. 92.

Adăugiri medievale: pe durata Evului Mediu s-au adăugat noi momente la ritualul circumciderii. Midrașul la *Pirke Avot* de Rabbi Eliezer, în cap. 29, îl are desenat pe profetul Ilie stând pe un scaun. După momentul cruciadelor și concomitent cu mișcările creștine care așteptau a doua venire a lui Hristos, și în cultul iudaic s-a cristalizat un ritual în care era chemat Sfântul Ilie ca anticipator al celei de a doua veniri. În secolul al XIII-lea, în Italia, copilul era întâmpinat prin cuvinte care-l arătau ca potențial Mesia. El era așezat pe un scaun care se numea „scaunul Sfântului Ilie”³⁴.

Deși simbolismul mesianic a fost uitat, ritualul de bun venit și invocarea Sfântului Ilie au rămas în practică. Copilul era dus într-o cameră, în timp ce se recitau versete cu tema mântuirii. În secolul al XIII-lea, Rabbi Samson bar Tzaddok din Germania s-a plâns, în numele maestrului său Meirdin Rothenberg, cunoscut sub numele Maharam, că este un lucru rușinos ca mamele să participe la un loc cu bărbații la eveniment în sinagogă; ca atare, acestea au fost înlăturate și așa a apărut *sandek*-ul, adică ceea ce creștinii numesc naș. Cu timpul, s-au ivit în ritual alte două persoane care aveau rolul de a duce copilul de la părinți la nași, precum și alte rugăciuni, dintre care cităm: „Creatorule al universului, să fie voia Ta ca acest copil să fie considerat și acceptat bine de către Tine, cum ar fi la fel dacă l-aș fi adus înaintea tronului slavei Tale. În mare mila Ta, trimite prin sfinții Tăi mesageri (îngeri) un suflet pur, sfânt, acestui copil circumcis. (...) Să fie deschisă inima lui către Sfânta Ta Toră, la fel cum sunt deschise intrările Templului”.

5. Numirea copilului în creștinismul ortodox

În Ortodoxie lucrurile nu stau la fel: copilul care se naște nu este de la sine creștin, ci el devine creștin, după Botez. Punerea în practică a poruncilor se face deodată cu creșterea copilului, neexistând o vârstă a majoratului religios de la care copilul devine răspunzător deplin de el. Copilul ortodox, deodată cu primirea tainelor de inițiere, a Botezului, a Mirungerii și a Euharistiei, devine membru deplin al Trupului mistic al lui Hristos, adică al Bisericii. Se înțelege că unui copil de cinci de zile nu i se poate cere respectarea poruncilor la fel cum i se cere unui adult, adică nu i se poate cere

³⁴ *The Encyclopedia of Judaism...*, p. 93.

să țină întregul Post al Sfințelor Paști, să participe la întregul cult divin duminical, să facă toate rugăciunile de dimineață și de seară etc. Însă, în Biserică, el are aceleași drepturi ca adulții, adică poate participa la orice slujbă și se poate împărtăși cu Hristos.

Darul de persoană deplină care reiterează în ea chipul lui Hristos, cu menirea de a-l duce la asemănare, așa cum îl propovăduiește și transmite tradiția liturgică și patristică a Bisericii Ortodoxe, nu se mai găsește în nicio altă Biserică.

În Biserica Ortodoxă nu se practică circumcizia. Imediat după nașterea copilului, moașa aduce la preot un vas cu apă care este sfințită. Din acesta va bea mama copilului pe durata curățirii organismului, adică timp de patruzeci de zile; în a opta zi de la naștere se face molitva de opt zile, care este urmată de rugăciunea de punere a numelui. În a patruzecia zi se citește molifta de patruzeci de zile, după care noua mămică își poate relua întreaga viață religioasă³⁵.

6. Circumcizia astăzi

În cercurile evreilor liberali, astăzi, circumcizia este considerată un ritual opțional³⁶. În 1843, liderii religioși reformatori din Frankfurt au încercat să o elimine, aducând următoarele argumente:

1. Ea a fost poruncită lui Avraam, și nu lui Moise;
2. Nu este un lucru distinctiv israelit, atât timp cât a fost practică și de urmașii lui Ismael;
3. Este menționată o singură dată de Legea lui Moise și nu apare în Deuteronom;
4. Moise nu și-a circumcis unul dintre fii;
5. Generația evreilor pelerini prin deșert nu a fost circumcisă;
6. Ea nu cuprinde nicio inițiere în iudaism a părții feminine³⁷.

Ritualul rabinic s-a format în era tannaitică (70-200 d.Hr.) și în era amoraică și cuprinde patru părți liturgice, care sunt prezente și astăzi:

³⁵ *Agbiasmatar*, EIBMBOR, București, 2002, pp. 11-17, 52-56.

³⁶ *The Encyclopedia of Judaism...*, 89. Totuși, actualmente, în SUA, aproape toți băieții, indiferent de religie, sunt circumciși din motive igienice.

³⁷ *Encyclopedia Judaica...*, p. 571.

1. Săvârșitorul recita la început o binecuvântare: „Binecuvântat ești Tu, Doamne, Dumnezeuul nostru, Regele universului, Care ne-ai sfințit prin poruncile Tale și ne-ai poruncit cele referitoare la circumcidere”;

2. Tatăl era acela care trebuia să facă operația, el trebuind să zică: „Binecuvântat ești Tu, Doamne, Dumnezeuul nostru, regele Universului, Care ne-ai sfințit prin poruncile Tale și ne-ai poruncit să-l admitem pe el (pe copil) în legământul lui Avraam, tatăl nostru”;

3. Cei care erau de față răspundeau: „După cum i-ai dat (copilului) legământul, în mod asemănător poți să-l admiși la studierea Torei și la căsătorie”. În secolul al II-lea sau al III-lea s-au mai adăugat și cuvintele: „studierea Torei, și a căsătoriei, și a faptelor bune”;

4. Mohelul adaugă: „Binecuvântat ești Tu, Domnul Dumnezeuul nostru, Regele universului, Care l-ai sfințit pe cel iubit (Avraam) în pântece. El (Dumnezeu) a pus o lege în carnea lui (Avraam) și el și-a pecetluit descendenții cu semnul legământului sfânt. Așadar, ca o recompensă pentru aceasta, O, Dumnezeule viu, Partea și Piatra noastră, poruncește ca cel iubit al cărnii noastre să fie izbăvit de încercări. Binecuvântat ești Tu, Doamne, Care ai făcut un legământ”. O altă variantă a acestei rugăciuni conține numele celor trei patriarhi³⁸.

Se cade să facem precizarea că pruncul care se năștea dintr-o femeie evreică era evreu prin naștere, însă această calitate nu-i dădea și dreptul de a citi din Tora, de a mânca Paștile sau de a avea alte implicații în viața culturală. El putea practica și partea religioasă a vieții lui, după momentul circumciderii. Cuvintele *bar* sau *bat mitzvab* fac referire la băiatul și fata evreică care au îndeplinit vârsta de 13 și respectiv 12 ani, adică au devenit adulți și devin subiecți ai poruncilor. Din acel moment, ei devin participanți deplin ai cultului divin, fiind responsabili de împlinirea sau încălcarea preceptelor specifice vârstei lor. Acest ritual cu referire la băieți a luat naștere în secolul al XIV-lea, iar cu referire la fete, mult mai recent.

Denumirea de *bar mitzvab* apare pentru prima dată în Talmud (*B.M.* 96a), fiind sinonimă cu termenii *gadol*, „mare”, „adult”, și *bar onshin*, „subiectul pedepsei”; ea indică și vârsta fizică a maturității³⁹. Cf. lui *Pirke* a lui Rabbi Eliezer, 26, Avraam s-a lepădat

³⁸ *The Encyclopedia of Judaism...*, p. 91.

³⁹ *Enciclopedia delle Religioni, Ebraismo...*, p. 799.

de idolii tatălui său la vârsta de treisprezece ani, iar în comentariu la Fac. 35, 27 din *Gen. Rabbab* 63, 10 este scris că Iacov a început să studieze Tora, iar Esau să slujească idolilor tot la această vârstă.

Prima referire la ceremonia de *bar mitzvah*, așa cum se practică astăzi, se găsește la Mordechaiben Hillel, citat de Jacob Halevi și Moses Isserles (Darkhe Moshe, Orah Hayyim 225, 1). Ritualul este format din trei pași:

1. O binecuvântare recitată de tatăl care-I mulțumește lui Dumnezeu pentru că a luat de la el responsabilitatea păcatelor fiului său, *barukh shepetarani*, și prima citire a Torei de către băiat;

2. Ținerea primului discurs talmudic de către cel în cauză, *derashab*; acest obicei a rămas doar în iudaismul tradiționalist;

3. Luarea mesei festive, *seudab*, care de obicei avea loc sâmbătă dimineața. Femeile nu pot conduce nicio ceremonie religioasă, așa că *bar mitzvah* era specific doar bărbaților.

În 1922, Mordechai Kaplan, fondatorul iudaismului reconstructiv, a introdus în Statele Unite *bar mitzvah* și pentru femei. În unele sinagogi reformate, conservatoare și reconstructive, *bar mitzvah* este la fel atât pentru femei, cât și pentru bărbați, datorită vârstei fragede la care copiii trebuiau să îndeplinească *bar mitzvah*. La începutul secolului al XIX-lea, în Germania, reforma iudaică a introdus ritul confirmării, împrumutat din creștinismul protestant. El avea loc la vârsta de 16 ani, prin acesta fiind înlocuit ritualul *bar mitzvah*. În lipsa unei formule tradiționale, fiecare comunitate a dezvoltat „confirmarea” într-o direcție proprie. Iudaismul ortodox nu o acceptă⁴⁰.

7. Înțelegerea neotestamentară și patristică a circumciderii⁴¹

În Evanghелиi, în afară de tăierea împrejur a Sfântului Ioan Botezătorul, a Mântuitorului⁴² și de amintirea acesteia ca fiind săvârșită

⁴⁰ *Ibidem*, p. 800.

⁴¹ Pentru a înțelege circumcizia în Noul Testament, am apelat la textele din Rom. 2, 25-29, la comentariile câtorva bibliști la aceste versete, la mărturiile liturgice și la cele patristice.

⁴² Fitznyer susține că asocierea acordării numelui cu circumcizia, pentru evreii din Palestina, a avut loc mult mai târziu decât timpul Mântuitorului. Cf. Joseph A. Fitznyer, *Lettera ai Romani, Commentario critico-teologico*, tradizione di Enzo Gatti, edizione italiana a cura di Antonio Pitta, Edizioni Piemme Spa., Casale Monferrato, 1999, p. 454.

și în zi de sâmbătă, în Ioan 7, 22, nu se specifică nimic altceva. Ea a fost subiect de cercetare pentru sinodul de la Ierusalim, din anii 49-50, care a eliminat-o, și pentru Sfântul Apostol Pavel, în epistolele către Romani, Corinteni (I), Galateni, Filipeni, Coloseni, Efeseni și Tit⁴³.

Iudaizantii erau un grup de creștini proveniți dintre iudei, care Îl recunoșteau pe Hristos ca Mesia, însă pretindeau ca frații lor care fuseseră mai înainte păgâni să se circumcidă. Ideile lor se găsesc în Fp. 15, 1, 5; Rom. 2, 25-29; 4, 1-12; Filip. 3, 12. Motivele pentru care Sfântul Apostol Pavel o consideră inutilă sunt următoarele:

1. Galatenii dobândiseră Sfântul Duh fără a fi circumciși (3, 1-5);

2. Din textele din Vechiul Testament care au fost reluate în Noul Testament rezultă clar că Avraam a fost considerat drept pe baza credinței, și nu pentru observarea Legii (Gal. 3, 6-9; Rom. 4, 1-8). Circumcizia putea să nu fie decisivă pentru intrarea lui Avraam în poporul lui Dumnezeu, căci el era deja drept la momentul tăierii împrejur;

3. Legământul mozaic a fost desăvârșit de Hristos, acum accentuându-se circumcizia inimii: Ier. 31, 31-34; Iez. 36; Rom. 2, 25-29. Nimeni nu a fost îndreptat și nu s-a îndreptat din faptele Legii (Gal. 3, 1-5), pentru că nimeni nu a putut împlini perfect Legea. Îndreptarea va veni prin credință și prin Duhul, Care va actualiza personalizat roadele mântuirii obiective. P. Borgeneste de părere că Sfânta Cruce a substituit circumcizia ca mod de intrare în rândurile poporului lui Dumnezeu⁴⁴.

În cele ce urmează, vom analiza teologia paulină referitoare la circumcizie așa cum este ea dezvoltată în Romani 2, 25-29:

Rom. 2, 25: Περιτομή μὲν γὰρ ὄφελει ἐὰν νόμον πρᾶσσης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἄκροβυστία γέγονεν.

„Căci, într-adevăr, circumcizia este utilă dacă tu practici Lege(a), dar dacă tu încalci Legea, circumcizia ta devine netăiere împrejur.”

Sfântul Pavel nu neagă valoarea circumciziei sau patrimoniul spiritual specific israelit, însă statutul ei era acela de contra-semn

⁴³ James Strong, *The Strongest Strong's Exhaustive Concordance of the Bible*, Grand Rapids, Michigan, 2001, p. 216.

⁴⁴ G.F. Hawthorne, R.P. Martin, D.G. Reid, *Dizionario di Paolo e delle sue lettere*, edizione italiana a cura di Roman Penna, edizioni San Paolo s.r.l., Cinisello Balsamo, 1999, pp. 246-248.

al loialității față de legământ: „Și declar încă o dată celui care se circumcide că este obligat să respecte toată Legea” (Gal. 5, 3)⁴⁵. Apostolul scria împotriva unei mentalități iudaice specifice aceluși timp: circumcizia avea valoare atât timp cât se practica toată Legea; simpla tăiere a prepușurilor, fără asumarea Poruncilor, nu îi salvează pe oameni de la gheenă.

Rom. 2, 26: „ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσει, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται.

„Dacă, apoi, necircumcisul ține cererile (prescripțiile) Legii, netărierea lui împrejur nu (va) fi socotită ca și circumcizie?”

Pentru necircumcizie, Apostolul folosește cuvântul ἡ ἀκροβυστία, care semnifică: prepușul, statutul de necircumcis, comunitatea celor necircumciși sau un păgân anume. În prima parte a versetului este folosit cu al treilea sens, iar în a doua parte a versetului cu sensul secund⁴⁶. Termenul ἀκρόβυστος nu mai este folosit în Septuaginta și nici nu apare în altă parte a Noului Testament; dintre primii care-l folosesc, amintim pe Sfântul Ignatie și Aquila. În cazul dat, cuvântul nu apare în relație cu creștinii de origine păgână, cum au interpretat Luther, Bath, Godet și Zahn. Apostolul, vorbind despre „observarea prescripțiilor legii”, trimite la o frază întâlnită deseori în Vechiul Testament: „Zise: Dacă tu vei asculta cu atenție vocea Domnului Dumnezeuului tău și vei face ceea ce este drept înaintea ochilor Săi, dacă vei asculta de poruncile Lui și vei ține toate legile Sale, Eu nu voi pune peste tine toate bolile pe care le-am dat egiptenilor, căci Eu sunt Domnul, Cel care te vindecă” (Ieș. 15, 26; a se vedea și locurile paralele: Deut. 4, 4; 6, 2; Ps. 119, 5; Mih. 6, 1). Se pare că termenii ἡ ἀκροβυστία „necircumcizie”, περιτομή „circumcizie” au fost folosiți de iudei și de neiudei pentru a se nomina reciproc⁴⁷.

Verbul φυλάσσειν înseamnă „a privi, a ține sub privire, a (se) supune, a urma, a păzi”. Acesta face referire la Legea Vechiului Testament în Mt. 19, 20; Mc. 10, 20; Lc. 18, 21; Fp. 7, 53; 21, 24; Gal. 6, 13.

⁴⁵ Joseph A. Fitzmyer, *op. cit.*, p. 384.

⁴⁶ C.E.B. Cranfield, *A critica land exegetical commentary on The Epistle to the Romans*, vol. I, T&T Clark limited, Edinburgh, 1980, pp. 172-173.

⁴⁷ Max Zerwick, Mary Grosvenor, *A grammatical analysis of the Greek New Testament*, Unabridged, 5th, Revised Edition, Editrice Pontificio Istituto Biblico, Roma, 1996, p. 463.

Sintagma τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου „reglementările, ordinele, cerințele legii” apare la singular în Rom. 8, 4. Pentru autorul epistolei, τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσει ținerea cerințelor Legii nu înseamnă o îndeplinire perfectă a poruncilor, ceea ce doar Mântuitorul Hristos a reușit, ci o mare credință față de Dumnezeu, care să se manifeste printr-o viață ascultătoare și roditoare de fapte bune.

În mod paradoxal, un învățător de lege evreu, Rabbi Meir, recunoaște că „tot omul” care se va ocupa cu punerea în practică a Torei „va trăi”. Textul masoretic nu zice: „preotul” sau „levitul”, ci el se referă la toți evreii, la toți oamenii⁴⁸:

וְשִׁמְרֵתֶם אֶת־חֻקֵי וְאֶת־מִצְוֹתַי
אֲשֶׁר יְעִשְׂהֶם אַתֶּם הַאֲדָמוֹתֵי בְהֵם אֲנִי־הוּא:

„Și tu vei păzi hotărârile Mele și judecățile Mele, pe care dacă un om le va face, va trăi prin ele. Eu (sunt) Yahweh” (Lev. 18, 5).

Romani 2, 27: καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἄκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου.

„Și necircumcisul prin natura ținării Legii (nu) te va judeca pe tine, (cel care) prin literă și circumcizie (devii) călcătorul Legii?”

Sensul cuvântului ἄκροβυστία ar fi: „omul care este, prin virtutea inimii sale, un păgân necircumcis”.

Sfântul Pavel arată clar că circumcizia nu face nicio diferență între păgân și evreu, dacă acesta din urmă nu ține Legea. Din 3, 1-2 rezultă că tăierea împrejur rămâne valabilă. Păgânii care respectă Legea sunt considerați circumciși, chiar dacă în practică nu sunt. Acum se înregistrează o mare îndepărtare de textele Fac. 17, 9-14 și Ieș. 12, 43-49.

În ultimele două versete se face rezumatul întregului capitol. De aici se poate face legătură cu Rom. 7, 6; 8, 4 și 12 – 15, 6. Profeții cereau și circumciderea inimii; în schimb, Sfântul Pavel privește circumciderea inimii ca fiind mijlocul care înlocuiește ritualul fizic și-l completează. γράμματος καὶ περιτομῆς sunt cele două posesii ale iudeilor, însă Scripturile nu au în vedere sensul concret⁴⁹.

⁴⁸ C.E.B. Cranfield, *op. cit.*, nota 3, p. 173.

⁴⁹ James D.G. Dunn, *Word Biblical Commentary*, vol. 38A: „Romans 1-8”, Word Books, Publisher, Dallas, Texas, pp. 126-128.

Romani 2, 28: οὐγάρ ὁ ἐντῶ φανερωῖ Ἰουδαίος ἐστινοῦδὲ ἡ ἐντῶ φανερωῖ ἐνσαρκὶ περιτομή.

„Căci nu este iudeu cel care (este) pe din afară și circumcizie nu (este) cea exterioară a cărnii.”

Romani 2, 29: ἀλλ' ὁ ἐντῶ κρυπτῶ Ἰουδαίος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐγράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

„Ci (este) evreu cel care (este) în interior; iar circumcizia (este) a inimii, în duh, nu în literă; lauda ei nu (este) de la om, ci de la Dumnezeu.”

Din acest verset, Părinții Bisericii înțeleg că tăierea împrejur a inimii este lucrarea Duhului Sfânt. Mai mulți interpreți presupun că în circumcizie există o legătură intenționată între cuvintele *yehûdî* (evreu) și verbul ebraic „a lăuda” (hifilul *yadab*) și derivatele lui; acest verb este folosit în Fac. 29, 35; 49, 8. Aici, Apostolul neagă calitatea de evreu celor care sunt evrei doar cu numele și cu semnul⁵⁰. Se cade să subliniem antitezele: ἐντῶ φανερωῖ („în mod) extern” și ἐντῶ κρυπτῶ „în secret”; dintre ἐνσαρκὶ „în carne” și καρδίας „a inimii”; dintre οὐγράμματι „în literă” și ἐν πνεύματι „în Duh”⁵¹.

Sfântul Pavel accentuează importanța circumciderii inimii, intenția care motivează orice acțiune exterioară (Lev. 26, 4; Deut. 10, 16; 30, 6; Ier. 4, 4; 9, 24-25; Iez. 44, 7, 9). „În spirit și nu în literă” era expresia folosită de iudeii de limba greacă pentru a indica Scripturile ebraice; atunci când are în vedere Scriptura, Filon folosește doar *gramata*. „Pentru Sfântul Pavel, *gramata* se referă la Lege, în special la Decalog, și astfel este folosit tot timpul în antiteză cu *pneuma*, «Duh» (7, 6; II Cor. 3, 6-7). În II Cor. 3, 6, Pavel recurge la contrastul dintre Spirit și literă pentru a exprima sintetic diferența dintre cele două forme de economie mântuitoare, aceea a Vechiului Testament și aceea a Noului Testament. Prima era caracterizată de un codice scris, o normă extrinsecă de observare; a doua este animată de darul lui Dumnezeu, Duhul care recreează omul și ne reînnoiește în mod radical conduita”. Astfel, circumcizia inimii din Vechiul Testament devine circumcizia care are la bază Duhul lui Hristos⁵².

Între cei care au interpretat *gramma* cu sensul de Scriptură sau de Vechi Testament, iar *pneuma* ca „sens spiritual”, enumerăm:

⁵⁰ C.E.B. Cranfield, *op. cit.*, pp. 175-176.

⁵¹ Joseph A. Fitzmyer, *op. cit.*, p. 387.

⁵² *Ibidem*, pp. 386,387.

Origen, Sfântul Atanasie, Sfântul Grigorie de Nyssa, Fericitul Augustin; pe de altă parte, Lagrange și Prat neagă faptul „că Pavel, scriind *en pneumatî*, se referă la Sfântul Duh”.

Sfântul Pavel insistă asupra faptului că Avraam și-a pus încrederea în promisiunea lui Yahweh, motiv pentru care a fost considerat drept înainte ca Dumnezeu să-i ceară să se taie împrejur. Avraam a fost considerat drept în virtutea credinței, iar nu a circumciziei, după cum astăzi sunt mântuiți cei care cred, independent de circumcizia lor. Nu trebuie totuși să uităm că virtutea credinței se manifestă prin fapte.

Pentru rabini, circumcizia este semnul legământului lui Avraam și al lui Moise cu Dumnezeu. Mai târziu, ei au subliniat garanția absolută a celor circumciși de a avea parte de împărăția mesianică și de salvarea din focul gheenei. Israeliții erau convinși că Avraam va ședea la intrarea în gheenă și nu va permite nici unui circumcis să intre în ea. Pentru cei care au făcut păcate, el va lua prepușurile de la copiii care au murit înainte de a fi circumciși și le va aplica păcătoșilor indiferenți, pentru a putea coborî în gheenă⁵³.

Sfântul Pavel a văzut darul Sfântului Duh ca un echivalent eshatologic și ca o împlinire a legământului făcut cu cei circumciși⁵⁴. Cântările slujbei din ziua de 1 ianuarie rezumă tradiția biblică și patristică cu privire la circumcizie: „Luat-a sfârșit Legea, de când Hristos, prunc făcându-Se și plinitor Legii arătându-Se, a primit tăiere împrejur și a dezlegat blestemul Legii”. Iisus Hristos a primit să fie circumcis *pentru a tăia Legea*, adică pentru a face să se sfârșească puterea și consecința ei: „Cuvântul Cel mai presus de ființă întrupându-Se, S-a tăiat împrejur, spre încetarea Legii; și ne-a dat nouă începăturile dumnezeiescului har și ale vieții nestrucăcioase”⁵⁵.

Din cele scrise până aici se înțelege că, deodată cu circumcizia Mântuitorului, creștinii au încetat să se mai circumcidă⁵⁶; dar în Fac. 17 ni se vorbește de un legământ veșnic. Despre modul cum

⁵³ *Ibidem*, pp. 452-453.

⁵⁴ *Ibidem*, pp. 210.

⁵⁵ Stihira întâi din Cântarea a 3-a și Stihira întâi din Cântarea a 6-a, din „Canonul Praznicului Tăierii Împrejur cea după trup a Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos”, în *Mineiul pe ianuarie*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, pp. 18, 14-15.

⁵⁶ Nu știu cât de veridică este ideea găsită în *The interpreter's dictionary of the Bible*, p. 629, care vorbește despre circumcizia creștinilor din Abisinia și din Biserica coptă.

se explică el, ne scrie Sfântul Ambrozie: „În ce sens alianța este eternă (Fac. 17, 7, 13)? O interpretare: ea este eternă, după cum este Cel care promite, căci lucrurile lui Dumnezeu nu sunt condiționate de timp. Dar, în mod relativ, la noi lucrurile eterne devin condiționate de timp. O altă interpretare este că, și atunci când alianța cu Israel a fost abolită, ea a fost menținută pentru noi, iar noi suntem poporul lui Dumnezeu în schimbul (poporului) său.

După venirea credinței, circumcizia a ocupat un loc secund; (după) cum nașterea fiului ilegitim a avut loc prima dată, după promisiunea celui legitim a cărei naștere a fost în același mod întârziată, așa acum circumcizia vine pentru prima dată, căci nu era încă momentul circumciziei spirituale; dar când această nouă circumciziune va apărea, cea veche va fi aruncată. De fapt, în Iisus Hristos – zicem noi – nici circumcizia, nici necircumciderea nu este de vreun folos (Gal. 5, 6)”.

„Acea circumcizie era un semn al alianței, care putea să fie prezentă și în contravenienți. Dar adevărata circumcizie este respectarea adevărată a Legii, îndepărtarea a tot ceea ce este străin de Dumnezeu, este capacitatea de a trece dincolo de lucrurile pământești, pentru a ne apropia de realitățile transcendente prin intermediul înțelegerii. Ziua a opta a circumciziei are acest simbol. De fapt, ziua a opta este supranaturală, căci și Domnul a arătat această taină prin Învierea Lui din ziua a opta.”⁵⁷

Episcopul Milanului explică, mai departe, temporalitatea prescripției avraamice: „Dacă circumcizia era bună, trebuia să se fi conservat și în prezent; dacă era inutilă, nu trebuia să fie prescrisă (...). Dar pentru că Apostolul a zis: «Avraam a primit semnul circumciziei» (Rom. 4, 11), în mod sigur, semnul nu este realitatea în sine, ci indică o altă realitate: nu este adevărul, ci indicarea adevărului. De fapt, el singur îl explică, atunci când zice: «A primit semnul circumciziei, acel sigiliu al dreptății și al credinței». Așadar, nu este nepotrivit să se înțeleagă că circumcizia corporală este semnul circumciziei spirituale; semnul a rămas, căci nu era venit adevărul. Vine Domnul Iisus, Care zice: «Eu sunt Calea, Adevărul și Viața» (Ioan 14, 6). A desființat semnul, a introdus Adevărul, căci, odată ce a venit ceea ce era perfect, ceea ce era parțial a fost distrus”⁵⁸.

⁵⁷ Cirillo di Alessandria, *Catena sulla Genesi 3*, în *La Bibbia Commentata Dai Padri*, pp. 112-113.

⁵⁸ Ambrogio, *Abramo 1, 4, 29*, în *La Bibbia Commentata Dai Padri*, p. 113.

La Mântuitorul nu este vorba de o circumcizie spirituală, însă la noi da: „Învățați de Apostolul Pavel, declarăm că, după cum multe alte fapte erau figuri și imagini ale realității viitoare, așa și circumciderea carnală era înfățișarea circumciziei spirituale (...). Ascultă cum Pavel, învățătorul neamurilor în credință și în adevăr (I Tim. 2, 7), instruieste Biserica în ceea ce privește taina circumciziei lui Hristos: «Vedeți tăietura», vorbește de iudeii care se tăiau împrejur, «căci circumcizia suntem noi, care Îi slujim lui Dumnezeu în Duh și nu ne punem încrede în carne» (Filip. 3, 2-3)”⁵⁹.

„Dar, promulgătorul Legii veșnice cere semnul circumciziunii carnale doar la băieți, pentru că în raportul sexual bărbatul este mai impetuos decât femeia și a dorit să frângă impetuoziitatea lui cu semnul circumciderii, și pentru că oamenii își aprobă propria greșală, căci evit adulterul, și sunt convinși că practica prostituției este conformă cu legea naturii, în timp ce atât bărbatului, cât și femeii le este permis să se unească doar în căsătorie. Dar, în conformitate cu interpretarea cea mai profundă, se vrea să se explice că mintea, odată purificată, este circumcisă, eliberată de dorințe și gânduri ilicite, leagă sufletul de propria-i castitate și, inoculându-le puritatea sensurilor, îl face capabil să genereze urmași buni. Legea obligă ca tânărul să fie circumcis în cea de-a opta zi: este vorba, bineînțeles, de un percept mistic, deoarece aceasta este chiar ziua Învierii, căci Mântuitorul Hristos a înviat duminică.”

Pentru Sfântul Apostol Pavel, circumcizia a fost un semn vizibil al întâietății credinței avraamice, care, însă, odată cu Învierea lui Hristos și cu Botezul creștin, a căzut din uz: „Păziți-vă de câini, păziți-vă de lucrătorii răi, păziți-vă de cei care se circumcid! De fapt, noi suntem adevărații circumciși, noi care slujim prin cultul Duhului lui Dumnezeu și ne bucurăm în Hristos Iisus, fără a avea încredere în carne” (Filip. 3, 2-3).

Atât Nașterea, cât și Tăierea împrejur, ca evenimente semnificative din viața Mântuitorului, s-au petrecut în taină, au fost cunoscute atunci de puțini oameni. Prin circumcizie, Hristos împlinește Legea, dar o și încheie; atunci s-au încheiat și ceremoniile, și ritualul jertfelor levitice (12, 2-6). Prin circumcizia Domnului s-a

⁵⁹ Origene, *Omelie sulla Genesi*, 3, 4, în *La Bibbia Commentata Dai Padri*, pp. 113-114.

tăiat „iarna păcatului”⁶⁰ și s-a arătat „primăvara harului”⁶¹; cu alte cuvinte, acum continuă să crească în lucrare Taina Întrupării, care va fi desăvârșită de Botez și de Înviere: „Sâmbăta, tăierea împrejur și înfumurarea evreilor au încetat, cu bunăvoința lui Hristos”; „Ziua a opta, în care Stăpânul Hristos S-a tăiat împrejur, închipuie viața cea nesfârșită a veacului ce va să fie”⁶².

⁶⁰ Stihira întâi din Cântarea a 7-a, din Canonul Praznicului Tăierii Împrejur cea după trup a Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, în *Mineiul pe ianuarie*, p. 20.

⁶¹ Stihira întâi din Cântarea a 6-a, în *Ibidem*, p. 18.

⁶² Stihira a 2-a din Cântarea a 6-a și Stihira a 2-a din Cântarea a 4-a, în *Ibidem*, pp. 18 și 16.

Circumcision in Old Testament, New Testament and today

Rev. PhD. Cand. Cristian PRELIPCEAN

This study presents the biblical and the today ritual of circumcision, developing analytical three verses of the Old Testament: first, we considered the commandment of God on the practice of circumcision as a sign of His covenant with each man of the Hebrew people (Genesis 17, 9-10), then we analyzed the oldest biblical text related to circumcision: Exodus 4, 24-26, and thirdly, we considered the symbolic meaning of the ritual described in Deuteronomy 10, 16. In the New Testament, in Romans 2, 25-29, Saint Paul showed the uselessness of circumcision for those who are part of the Law of Grace.